

30.3.2020

לכבוד
אופיר אקוניס
שר הרווחה, העבודה והשירותים
החברתיים
באמצעות דוא"ל:
Sar@molsa.gov.il

לכבוד
יפעת שאשא ביטון
שרת הבינוי והשיכון
באמצעות דוא"ל:
Sar@moch.gov.il

לכבוד
יעקב ליצמן
שר הבריאות
באמצעות דוא"ל:
Sar@Moh.gov.il

שלום רב,

דחוף!

הנדון: כיבוד זכויות העובדים הפלסטינים המועסקים בענפי עבודה חיוניים בישראל

לאור מגיפת הקורונה אשר פוקדת את המדינה בימים אלה, ולאור ההחלטה להחריג ענפי עבודה מסויימים מההגבלות על העסקת עובדים, הרינו לפנות אליכם בעניין כיבוד זכויות עובדים הפלסטינים המועסקים בענפים אלה והכל כפי שיפורט להלן:

1. ביום 22.3.2020 נכנסו לתקוף תקנות שעת חירום (הגבלת מספר העובדים במקום עבודה לשם צמצום התפשטות נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020 אשר הטילו מגבלות על מקומות העבודה והגבילו את מספר העובדים המרבי שיכול לשהות במקום העבודה בו זמנית ל-10 עובדים או 30% ממצבת העובדים לפי הגבוה מביניהם. המטרה מתקנות אלה הינה לצמצם את החשיפה של האנשים לנשאים פוטנציאליים של המחלה ובכך להגן עליהם מפני המחלה ולהגן על הציבור מהתפשטותה.

2. תקנות אלה החריגו את ענף הבנייה (כולל עבודות בינוי ועבודת תשתיות) מההגבלות הנ"ל עת קבעו כי במקום עבודה שמועסקים בו בעבודות בינוי או תשתית שאינן במבנה סגור – דהיינו מבנה שהותקנו בו 70% ממספר החלונות והדלתות – אין מגבלה על מצבת העובדים והעבודה יכולה להמשיך בצורה רגילה. מקומות עבודה נוספים, כגון ענף המזון והמשקאות, ענף החלקאות וכן מפעלים הקשורים לענף הבנייה (אתרי כריה, מפעלי ייצור מלט...), הוחרגו מההגבלה הנ"ל בתנאי שיצמצמו ככל האפשר את מספר העובדים למספר הדרוש לצורך הבטחת פעילותם החיונית.

3. מאחר ושני שליש מהעובדים בענף הבנייה הינם פלסטינים תושבי הגדה, הכריז שר הביטחון נפתלי בנט, על מתן היתרי לינה ל-40,000 עובדים פלסטינים. עובדים בתחום הבניה נדרשים לשהות במשך חודשיים לפחות בתחום ישראל ומנועים הם מלחזור למשפחותיהם, או לתחום הגדה המערבית בכלל, אחרת יאבדו את רישיון העבודה שלהם ותימנע כניסתם חזרה לשטח ישראל. עובדים בתחומי החקלאות, התעשייה והשירותים נדרשים לשהות בתחום.

4. רשויות המדינה גלגלו את האחריות לדאוג לתנאי הלינה של העובדים אל פתח הקבלנים וחייבו כל הקבלן המבקש להוציא היתרי לינה לעובדים שלו לחתום על טופס התחייבות במסגרתו הקבלן מתחייב לדאוג למקום לינה הולם בכתובת ידועה מראש.

5. ראשית כל, **ההסדר האמור הינו הסדר בעייתי מאוד שיש בו שלילה לערך כבוד האדם**. הסדר זה מתייחס לעובדים כאל אמצעי שמטרתו האחת והיחידה הינה להניע את גלגלי ענף הבינוי והתשתיות ותו לא, ועל כן הינו הסדר משפיל, נצלני ופוגע בכבוד האדם. באם לא די בהשפלה האינהרנטית האמורה, הרי ההסדר האמור אף מתייחס לעובדים כאל רכוש וקניין לקבלן אשר ימנה ממונה ביטחון אשר יחזיק אצלו, בכל תקופת ההשהות, את תעודות הזהות של העובדים, ימנע את יציאתם ממקומות הלינה אלא לצרכי העבודה ובשעות העבודה, וכן ידווח על כל "התנהלות חריגה".

6. שנית, פגיעה זו מקבלת משנה תוקף לאור **התפרקותם של רשויות המדינה** השונות מאחריותם להבטחת זכויותיהם של עובדים אלה. שכן, האחריות מוטלת על הקבלנים ללא פיקוח אפקטיבי מצד המדינה שיש בו כדי לשמור על זכויות העובדים ולמנוע פגיעה בהם. דברים אלה נכונים בימי שגרה - שכן מספר העובדים אשר נהרגים בענף הבנייה בישראל הינו כפול ממספרם במדינות ה-OECD - ונכונים שבעתיים בעת משבר וזאת כפי שיפורט להלן.

7. **הממשלה מפקירה את בריאותם של העובדים הפלסטינים ומסכנת את חייהם**. בעוד המדינה כולה מצויה בעיצומה של התפשטות מגיפה מדבקת ומסוכנת ובעוד הגבלות חמורות מוטלות על כלל הציבור אשר מחייבות אותם להישאר בביתם ולהמעיט ביציאה למרחב הציבורי ולהימנע ממגע מיותר עם אנשים אחרים, לא ברור איך ניתן להמשיך את העובדה בתחומי הבניין בצורה בטוחה ולא מסכנת חיי אדם. שכן, עבודה כאמור בענפים אלה, בדרך כלל, כולל עבודה גופנית קשה המחייבת עבודת צוות ובתנאי היגיינים ובטחוניים ירודים. מכל מקום, המדינה לא דאגה לקבוע חובה ברורה על הקבלנים לספק לעובדים ציוד מגן מפני המחלה, וניסיון העבר מלמד כי אין הקבלנים ששים לספק ציוד מגן כלשהו לעובדים. יתרה מכך, הרשויות לא קבעו הנחיות כלשהן לעניין משמעותן ויישומן של ההגבלות האמורות בתחום הבנייה במכסת עבודה מלאה והשאירו את הנושא לשיקול דעתם הבלעדי של הקבלנים. אם לא די בכשלים חמורים אלה, הרי משרד העבודה והרווחה נתן היתר להעסקת עובדים במשך 14 שעות ביממה!

8. האמור לעיל מקבל משנה תוקף בהקשר של **מתן טיפול רפואי**. שכן, בעוד המדינה הצהירה שהיא מחוייבת לטפל בעובדים אשר יחלו בקורונה במרכזי הטיפול במדינה, הרי המציאות בפועל שונה בצורה מזעזעת ובימים האחרונים דווחו מספר מקרים בהם נזרקו עובדים פלסטינים ליד מחסומים בגדה המערבית לאחר שנחשדו על ידי הקבלנים שהם מראים סימני מחלה כלשהי. אין צורך להכביר מילים על הזוועתיות של התנהלות זו, הן מבחינת הניצול האכזרי שיש בחשיפתם של העובדים לסכנה מצד אחד ובהתנערות מחובות כלשהן כלפיהם מצד שני והן מבחינת הצורה המשפילה והמזעזעת בה נזרקו העובדים על המחסומים, שיש בה כשלעצמה אף כדי לסכן את חייהם ובריאותם.

9. כך למשל, ביום 23.3.2020 התפרסם ברשת וידאו ובו נראה הפועל מאלק ג'אנס משכס זרוק על צדדי הדרך ליד מחסום בית סירא כאשר הוא סובל מחום גבוה ואין באפשרותו לזוז. הפועל נשאר זרוק על הרצפה במשך 3 שעות תמימות עד שהגיע הסהר האדום הפלסטיני ואספו לבית חולים למתן טיפול רפואי. מהעדות של הפועל אשר פורסמה בכלי התקשורת עולה כי הפועל עבד באתר בנייה בישראל והחל לחוש ברע ולסבול מחום גבוה. הוא מספר כי כאשר חש ברע, התקשרו החברים שלו למד"א כדי להעבירו לבית חולים, אך בקשה זו סורבה והם הצטרפו להזמין אמבולנס פרטי ושלימו לו 400 ₪. גאנס הועבר לבית חולים איכילוב והוא מעיד כי בית החולים סירב להכניסו וככל הנראה הודיע משטרה אשר הגיעה למקום כבלה אותו בשרשראות וזרקה אותו ליד המחסום כאמור. הצהרה של גורמים בכירים ברשות הפלסטינית העלתה כי תוצאות הבדיקה שנערכה לעובד העלו כי אינו חולה בקורונה, כמוכן שאין בעובדה זו כדי להכשיר התנהלות כאמור באם התוצאות היו חיוביות אך יש בה כדי להעיד על הצורה בה הפכו העובדים לחסרי אונים אל מול מעסיקיהם ולהפקרת זכויותיהם, בריאותם וכבודם.

10. יצוין כי המקרה האומר אינו יחיד, שכן בתקשורת הפלסטינים דווח על עוד שני עובדים אחד מסלפית והשני מטולכרם אשר עבדו בישראל ואשר גם הם "נזרקו" ליד מחסום שער אפרים והועברו לטיפול רפואי ברשות הפלסטינית.

11. מעבר לאמור לעיל, המדינה גם לא הסדירה כלל את הצרכים הבריאותיים של העובדים, שאינם בהכרח קשורים לקורונה, והפקירה אותם גם במובן זה.

12. **ההפקרה האמורה רלוונטית גם לעניין תנאי המחייבה בתקופה האמורה.** אכן, בטופס ההתחייבות של עליו חתום הקבלן הוא מתייחב להיערך להלנת העובדים בבתי הארחה בתעריף אחיד או בדירות שהושלמה בנייתן והן מחוברות למים ולחשמל. המדינה מסתפקת בהתחייבות כללית להבטיח מקום לינה "הולם" אשר יש בו תנאים מינימאליים הקבועים בתקנות ובטופס ההתחייבות (אמצעי לינה, שירותים, פינה לאוכל ושתיה ועזרה ראשונה) ואינה קובעת תנאים נוספים הנדרשים נוכח המצב הקיים ואשר חיוניים הם לקיום דרישות משרד הבריאות וההתגוננות מפני ההידבקות בקורונה. כך למשל, טופס ההתחייבות של הקבלן אינו כולל כל הגבלה על הצפיפות ההקיימת בהסדרים אלה, ומדיווחים שונים מדובר ככל הנראה על לינה של 3-4 אנשים לפחות בחדר. לא ברור כלל איך תנאים מינימאליים אלה, אשר אף אחד לא מפקח על התקיימותם בפועל, יש בהם להבטיח, גם אם ממלאים אחריהם, את ההגבלות של משרד הבריאות בנוגע לצמצום מגע עם אנשים אחרים. האמור לעיל מקבל משנה חומרה לאור היעדרו של מנגנון פיקוח אפקטיבי וראוי. התנהלות זו של המדינה מהווה הפקרה של העובדים ומסכנת את חייהם ואת כבודם.

13. יתרה מכך, אין הנחיות כלשהן להבטחת העברתם של העובדים ממקום לינתם למקום העבודה בצורה בטוחה ואשר לא תסכן אותם בשל צפיפות יתר בכלי התחבורה המסופקים. הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר אין הגבלה כלשהי על המרחק בין מקומות הלינה לבין מקומות העבודה.

14. בצל היעדרו של מנגנון פיקוח אקטיבי וראוי די מהר החלו להופיע בכלי התקשורת סיפורים קשים על תנאי המחיה הנוראים המספוקים לעובדים. כך למשל בכתבה ב"הארץ", שפורסמה ביום 19.03.2020, צוין כי :

" בלילה ישן איברהים לצד 21 פועלים פלסטינים נוספים בחדר שינה מאולתר, בסמוך לאתר הבנייה שבו הם פועלים. חלל שההיגיינה לא מאפיינת אותו גם בימים שבשגרה. למשמע הוראות משרד הבריאות על מרחק של שני מטרים בין אדם לאדם הוא צחק. גם חצי מטר לא מפריד בין המיטות - כלומר המזרנים הצפופים הפרוסים על הרצפה"¹

כתבה שפורסמה בכאן חדשות מביאה את סיפורם של עובדים אשר "שוכנו באתר הבנייה" ו"הקבלן סדר להם כמה מזרונים על הרצפה בלי שירותים בלי מקלחת באתר העבודה בו יועדו לעבוד מלכתחילה". הכתבה מספרת כי במהלך הלילה אנשים דיווחו למשטרה על שהייתם של העובדים באתר וזו הוציאה אותם מחוץ לגבולות היישוב והם לא הורשו לחזור לאתר הבנייה עד לעלות השחר. בשיחה עם קבלן ששודרה באותה כתבה עולה כי הקבלן אינו רואה בעיה עם זה שאנשים יושבים על הרצפה שכן "אין הוא אחראי לכל פנטזיה של כל בן אדם"².

15. ההסדר האמור על כל מרכביו הופך את העובדים לבני ערובה אצל המעבידים. שכן, כל תלונה על הפרת התנאים מצד הקבלן, ואף על פגיעה בזכויותיהם האחרות – כגון תשלום מלוא שכר העבודה – הקבלן "מוענש" על ידי כך שרשיון הלינה של העובדים נשלל והם מוחזרים לשטחי הגדה המערבית ונמנעת כניסתם חזרה. ההסדר כאמור נותן כח מוגבר לקבלן להפר את זכויות העובדים, ואף להתעלל בהם, כאשר בידו קיים השוט של דיווח לרשויות על העובד, בין אם על סימני מחלה ובין אם על "התנהלות חשודה", שמשמעה גירוש לתחומי הגדה המערבית ומניעת כניסתו לתחום ישראל עד להודעה חדשה, על כל המשמטמע מכך מהפסד הכנסה ותנאים במצב זה, אין באפשרות העובד לעמוד על זכויותיו אל מול המעסיק, להיות בסכסוך עבודה איתו או לחפש עבודה אצל קבלן אחר והוא נתון בצורה מוחלטת לרחמיו של הקבלן, עוד יותר במצב הרגיל. הסדר זה מבחינת המהות דומה ל"הסדר הכבילה" אשר נידון בפסיקה ובית המשפט העליון קבע לגביו שאינו חוקתי ויש לבטלו (ראו: בג"ץ 4542/02 עמותת "קו לעובד" נ' ממשלת ישראל, פ"ד סא (1) 346 (2006)).

16. המציאות המתוארת לעיל מראה בבירור כי ההסדר שנוצר להעסקת העובדים הפלסטינים הינו הסדר משפיל אשר נועד להשתמש בהם ככוח עבודה תוך חשיפתם לסיכונים בריאותיים ותוך הפקרתם לשליטתו של הקבלן וללא שום בקרה באם צרכיהם הבסיסיים ביותר מסופקים בצורה נאותה או כלל. ההסדר האמור, מחליש עוד יותר קבוצה מוחלטת זו והופך אותם לחסרי אוניים אל מול הקבלנים והתעמורתם.

¹ <https://www.haaretz.co.il/health/corona/MAGAZINE-1.8689671>

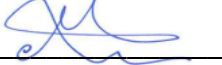
² <https://m.youtube.com/watch?feature=share&v=K6Ce1ymXyPM>

17. על כן נבקשכם, כל אחד בתחום אחריותו, לפעול למען השמירה על כבוד העובדים הפסלטינים, בריאותם וחייהם, כפי שיפורט להלן ובכל דרך אחרת, וכן לביטול הפגיעות האמורות:

- להוציא הנחיות ספציפיות לגבי שמירה על הבריאות במקומות העבודה הנ"ל ולוודא כי אמצעי מיגון כאמור מסופקים בפועל וכי התנאים הדרושים מקויימים.
- לפקח על הסדרי הלינה אשר הקבלנים מציעים לעובדים ולוודא היותם "מגורים ראויים" הן בהתאם להוראות החוק והתקנות הרלוונטיות והן מבחינת העמידה בדרישות של משרד הבריאות לעניין צמצום החשיפה לנגיף.
- לבטל את ההיבטים המשפילים הקיימים בהסדר, במיוחד את ההסדר בעניין מניעת יציאה ממקומות לינה על ידי שומר והחזקת תעודות הזהות של העובדים אצל הקבלן.
- לבטל את ההיתר להעסיק את העובדים 14 שעות ביום.
- לנקוט בכל האמצעים הדרושים כדי להגן על העובדים מפני הפרת זכויותיהם וזאת בהתאם להוראות כל חיקוק וכן בהתאם להוראות משרד הבריאות הרלוונטית לעת הזו.

לאור דחיפות העניין, נודה על טיפולכם המהיר בנושא.

בכבוד רב,

מאיסאנה מוראני, עו"ד